

נשיא אפרים / חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל | שמחת יום טוב

תלמוד ירושלמי:

לא ניתנו שבתות ויו"ט אלא לעסוק בתורה.

שפת אמת:

עבודת להשי"ת מביא שמחה.

גמ' סנהדרין :

שמחה של מצווה.

באר מים חיים:

השמחה מחמת רוב אהבה להשי"ת.

זוהר הק':

שמחת יו"ט לכבוד האורח שהוא המועד.

קדושת לוי:

ביו"ט ראוי כל אדם לשמוח בעבודת ה'.

תפארת שלמה:

שמחת יום טוב כקידושין.

באר מים חיים:

אופן הנכון לשמחת יו"ט.

חתם סופר:

טעם שלא נזכר שמחה בפסח.

הנודע ביהודה:

ולשמחה מה זו עושה.

חתן סופר:

השמחה על גאולת הנפש.

הרה"ק מנעשכ"ז:

מצוות השמחה ביו"ט מדאורייתא.

ימי הילולא

ה'תק"ד: הרה"ק יצחק בהרה"ק יוסף זצוק"ל מדרוהוביטש אבי המגיד רי"מ מזלאטשוב זצוק"ל.
תקס"ז: הרה"ק אברהם בהרה"ק שלמה זלמן אחי הגר"א זצוק"ל ב' מעלות התורה.

משיניות - מסכת פסחים

יא שנים שנתעברו פסחיהם, זה מושף לו אחד, וזה מושף לו אחד, זה ממנה עמו אחד מן השוק, וזה ממנה עמו אחד מן השוק, זה בא אצל זה, וזה בא אצל זה, וכך הם אומרים, אם שלי הוא פסח זה, ידיך משובות משלך ונמנית על שלי. ואם שלך הוא פסח זה, ידי משובות משלי ונמנתי על שלך:

פירוש ר"ע מברטנורא

יא. שנים שנתעברו פסחיהן. ראובן ושמעון שנתעברו פסחיהן, ראובן מושף לו אחד ושמעון מושף לו אחד, ראובן הולך וממנה עמו אחד מן השוק, ואומר כל מקום שהוא פסח שלי הרי אתה נמנה עליו, וראובן בא לו אצל פסח שמשף לו שמעון, ושמעון בא לו אצל פסח שמשף לו ראובן, וכך אומר לו ראובן ליהודה הנשאר על פסח שמשף לו שמעון, אם שלך הוא פסח זה, שיפה ברר לו שמעון תחלה, הרי ידי משובות משלי והריני נמנה עמך על זה, ואם שלי הוא פסח זה, שלא כוננתי מתחלה לברר יפה ואין זה פסח שנמנית עליו עם שמעון, הרי ידיך מסלקות משלך, והמנה עמי על זה. ולכך הצריך כל אחד להמנות עמו אחד מן השוק, שאם באו להתנות כשהן יחידים ולומר אם שלי הוא פסח זה ושלך שלי הרי יפה ברגני, ואם לאו הרי אני מושף ידי משלי ונמנה על שלך. נמצא כשהוא מושף משלו הרי הוא מניח את פסחו בלא בעלים, שעדין לא נמנה עליו אחר, והא ליכא למימר שימנה כל אחד על של חברו קדם שימשף ידו משלו, דאין נמנין על שני פסחים כאחד, ואין זה מנוייו:

ז' ניסן

קיצשו"ע עם פסקי משנ"ב

סימן קיד

דיני מכירת חמץ

א. ישראל שהיה לו חמץ שלו ברשותו בפסח, עובר בכל רגע ורגע על כל יראה ובל ימצא. והחמץ אסור בהנאה לעולם, ואפלו בטלו קדם פסח א. ולכן מי שיש לו הרבה חמץ שאינו יכול לבערו מן העולם, צריך למכרו לגוי קדם הפסח בשעה שהוא עדין מתר בהנאה. ולא יהא ענין מכירת חמץ אצל האדם כמו מצות אנשים מלמד, אלא צריך שיגמור בדעתו שהוא מוכרו באמת להגוי מכירה גמורה וחלוטה. ולא ימכור ביקר מן המחיר הראוי. ולאחר הפסח יבקש מאת הגוי שישלם לו את החוב. וכאשר ישיבהו שאין לו כסף, יבקש ממנו שיחזור וימכור לו את החמץ עם - התדר בעד כף וכף. ולא יהא הדבר כחוכא בעלמא, אלא כדרך הסוחרים ממש.

(א) [והוא הדין הפקירו]. ואם רק בדק, במקום הפסד מרובה יש לסמך להתיר בהנאה.

ב. החמץ שהוא מוכר לגוי, צריך שלא יהא בביתו של ישראל ב. ואם הגוי לוקח את החמץ לתוך ביתו, מה טוב. ואם אי אפשר שיקחהו לביתו, צריך להשפיר לו את החדר שהחמץ מנח בו. וצריך לכתוב בשטר שם הקונה, ובכמה השפיר לו את החדר, ושאגב קרקע הקנה לו את החמץ המנח שם, ויפרוט את כל החמץ בכמה מכר לו, אבל אינו צריך לפרוט סכום המדות, ויוכל לכתב

חק לניסון

ז' ניסון

סימן קיד

רק בעד כמה כל מדה עד למדידה - עין פרי מגדים. וכל מה שכתוב בשטר, ידבר עם הקונה גם בעל-פה. ויקבל ממנו ערבון - דראנגאבע ושאר המעות יזקוף עליו במלוה; ויהא הכל כתוב בשטר, וגם ימסור לו את המפתח מן החדר. חמץ שהוא בתוך כלי הצריך טבילה - כשלוקחו מן הגוי, לא ימכרונו עם הכלי, כי לאחר הפסח כשיחזור ויקנהו מן הגוי יצטרף טבילה מחדש.

(ב) יש מי שהתיר, אם הניח החמץ מאחורי מחיצה [גבהה י' ואינה נדה]. אבל כמה אחרונים אוסרים.

ג. לאחר שמכר לו את החמץ; אם ירא פן יקלקל שם הקונה, יכול גם הוא לתלות שם מסגרת לשמירה; או אם הקונה רוצה להפקיד אצל הישראלי את המפתח, רשאי. אבל אסור שנייח הישראלי חותם על החמץ - עיין פרמ"ג.

(ג) עין במ"ב, שתלוי באיזה אפן מכר. ועיי"ש בנוגע למכירה שבקצש"ע.

ד. אם אינו יכול להשפיר לו כל החדר, מפני שהוא צריך גם פן להשתמש בו, יעשה מחצה לפני החמץ, וישפיר לו את המקום שעד המחצה, ויכתב פן בתוך השטר. גם יכתב שיש להקונה דריסת הרגל ללכת כרצונו אל המקום ההוא; וגם שאם ירצה הגוי הזה הקונה למכור את החמץ לגוי אחר בתוך הפסח או לישראלי באסרו חג דפסח, יש לכלם דריסת הרגל ללכת שמה. וכן אם משפיר או מוכר להגוי חדר שצריכין ללכת שמה דרך רשותו של המוכר, צריך לכתוב פן בשטר, שיש להגוי הקונה ולכל הקונים שביא שמה, דריסת הרגל ללכת שמה.

ה. אם הבית הוא אצל הישראלי רק בשכירות מישראל אחר, אזי אינו יכול להשפירו לגוי לבית דירה בלי רשות המשפיר, לכן יתנה בפרוש עם הגוי שאינו משפירו לו לדור בו, רק להחזיק בו כליו ומטלטליו, אבל לא ישפירו בפרוש להחזיק בו את החמץ, רק סתם להחזיק בו כליו ומטלטליו כרצונו. ומכל מקום¹ אם המשפיר בעיר, יקח ממנו רשות להשפירו, וכן מי שנוסע לדרך קדם פסח, ואשתו תמכור את החמץ, יתן לה רשות בפרוש שתשפיר את החדר.

(ד) לא נזכר במ"ב.

תא

יסוד ושורש העבודה

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

תַּפְּלַת מוֹסֵף וְדָגְלִים

וּמִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ וְכוּ' — הִנֵּה כָּבֵד מְלֶתוֹ אֲמוּנָה בְּמוֹסָף דְּרָאשׁ-חֹדֶשׁ (לעיל פרק שלישי) כָּלֵל הַפְּוִנָּה דְּכָל תַּפְּלַת הַמוֹסָפִין, עֵינֵי שָׁם. אֵךְ מוֹסָף עָלֵיהֶם דְּרָגָלִים, שֶׁתִּקְנוּ אֲנָשִׁי-כִנְסֶת-הַגְּדוּלָּה לֹאמַר: "אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מְלֶךְ רַחֲמָן וְכוּ', וְשָׁם נַעֲלָה וְנִרְאָה וְנִשְׁתַּחֲוָה וְכוּ'", כִּי בְּזִמְנֵי שְׁבִית-הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם, הָיוּ כָּל עַם קְדוֹשׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי עוֹלִים בְּכָל רֶגֶל לְבֵית מִקְדָּשֵׁנוּ לְהִרְאוֹת עֲצֻמָּנוּ לְפָנָיו בּוֹרְאָנוּ וּמְלַכְנוּ יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלָּה, וּבְזֶה הָיָה שְׁמוֹ הַגְּדוֹל נִתְגַּדֵּל וְנִתְקַדֵּשׁ בְּכָל הָאֲמוֹת; וּבִיחוד פָּרְסוּם שֶׁל הַבְּנֵי הַגְּדוֹל וְהַנִּכְבָּד וְהַמְּפָאָר שֶׁל בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, וְהַנָּסִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בּוֹ עַל-יְדֵי הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה שָׁם, נִשְׁמַע בְּכָל הָעוֹלָם. גַּם הַגְּדָלָה הַמְּפֹרָסֶמֶת שֶׁהָיָה אֵז לְיִשְׂרָאֵל עִם קְדוֹשׁ בֵּין הָאֲמוֹת — מֵהֶם מְלָכִים, מֵהֶם אֲפָרָכִין, מֵהֶם דְּפָסִים; וְעַל-יְדֵי כָּל זֶה נִתְגַּדֵּל וְנִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ הַגְּדוֹל, יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלָּה, בְּכָל הָאֲמוֹת וּבְכָל הָעוֹלָם, וְהִיָּתָה נִפְרָת מְלָכוּתוֹ וּמִמְשָׁלְתוֹ שֶׁל הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלָּה זָכוֹר לְעַד, וְכָל הָאֲמוֹת יִדְעוּ בְּבִרְיֹר שְׁכָל הַגְּדָלָה וְהַתְּרוֹמָמוֹת גְּדוֹל קִרְנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עִם קְדוֹשׁ הוּא רַק מֵאֲתוֹ יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלָּה.

וְהֵן עֵתָהּ בַּגָּלוּת הַמֶּרְהֵקָה נִתְהַפֵּף קַעְרָה עַל פִּיהָ, שְׁנִתְחַלֵּל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל מַלְכֵנוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשִׁבִיל עֲוִינֵנו הָרַבִּים, שְׁאֵנוּ בְּנֵי הַקְדוֹשִׁים שְׁפָלִים וְנִבְזִים עַד לַעֲפָר; וְכָל הָאֲמוֹת עוֹבְדֵי אֱלִילִים, פָּסֵל וּמִסְכָּה, לְבוֹל עֵץ יִסְגֹד, לְאַפֶּס וְתַהוֹ נִחַשְׁבוּ, רָמָה קֶרֶנָם לְשִׁמִּים שִׂיאוּ — מֵהֶם מַלְכִּים, מֵהֶם דְּפָסִים, מֵהֶם אֶפְרָכִים, וְהֵם מַחְרָפִים וּמַגְדִּפִּים אוֹתָנוּ תָּמִיד בְּאִמְרָם: "אֵיהָ אֱלֹהֵיהֶם, יִקְוָמוּ וַיַּעֲזֹרְכֶם, יְהִי עֲלֵיהֶם סִתְרָה!" אַחֲיֵנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עִם קְדוֹשׁ, הָאֵם אֵין רְאוּי וְנִכּוֹן לְכָל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי מֵעַם קְדוֹשׁ לַתֵּן בְּעַפָּר פִּיהוּ וּלְבַכּוֹת יוֹמָם וּלְלֵילָה עַל חִלּוֹל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בֵּין הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה. לָכֵן תִּקְנוּ אֲנֹשֵׁי-כִנְסֶת-הַגָּדוֹלָה לָנוּ לְהַתְפַּלֵּל עַל זֶה בְּשִׁלְשׁ רְגָלִים. גַּם בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים, רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וַיּוֹם-כַּפּוּר, יָמֵי הַכַּתִּיבָה וְהַחֲתִימָה לְטוֹבָה, הִנָּסַח: "מֶלֶךְ רַחֲמָן שֶׁתְּשׁוּב וּתְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל מְקַדְשְׁךָ וְכוּ', גִּלָּה כְבוֹד מַלְכוּתְךָ עָלֵינוּ מְהֵרָה, וְהוֹפֵעַ וְהַנֶּשֶׂא עָלֵינוּ לְעִינֵי כָל חַי וְכוּ'". לָכֵן רְאוּי לְכָל אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי מֵעַם קְדוֹשׁ לֵאמֹר "וּמִפְּנֵי חֲטָאֵינוּ וְכוּ'" בְּמִרְרוֹת-נֶפֶשׁ מְאֹד עַל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וַיִּתְעַלֶּה שְׁנִתְחַלֵּל עֵתָהּ בַּגָּלוּת בֵּין הָעַמִּים עוֹבְדֵי אֱלִילִים. וּמִי שֶׁעָלּוּ לִירִידַת דְּמָעוֹת, רְאוּי שְׁפִלְגֵי מִים תִּרְדַּע עֵינָיו, וּלְהוֹרִיד כִּנְחָל דְּמָעָה עַל זֶה. גַּם בַּתְּפִלָּה: "אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, מֶלֶךְ רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ וְכוּ'", רְאוּי לֵאמֹר בְּמֶר-נֶפֶשׁ מְאֹד, אוֹלֵי יְרַחֵם עָלֵינוּ וַיּוֹצִיאֵנוּ מֵאֶפְלַת הַגָּלוּת הַמֶּרְהֵקָה לְמַעַן שְׁמוֹ שִׁיתְקַדֵּשׁ וַיִּתְגַּדֵּל לְעִינֵי גוֹיִים רַבִּים, וְדִי בְּהַעֲרָה זֶה.

ליקוט מספרים הקדושים

לא ניתנו שבת ויו"ט אלא לעסוק בתורה

רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לאכילה ולשתייה [כלומר לתענוג ולמנוחה (קה"ט), אולם] על ידי שהפה הזה מסריח נאם לא יעסקו בדבר אחר כי אם באכילה ובשתיה יש לחוש שיהיו מדברים בפיהם לשון הרע (קה"ט), הלכך] התירו לו לעסוק בהן בדברי תורה. רבי ברכיה בשם רבי חייא בר בא, לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהן בדברי תורה [לפי שיש לו מנוחה ממלאכה ומעסקיו (פני משה)].

(ירושלמי - שבת פט"ו ה"ג)

שמחה של מצוה

העיד רבי שמעון בן אלעזר משום רבי שמעון בן חנניא, כל הקורא פסוק בזמנו [על המשתה, כגון שהוא יום טוב ונוטל כוס בידו, ואומר עליו דברי הגדה ופסוקים מענינו של יום (רש"י)], מביא טובה לעולם, שנאמר (משלי טו) 'ודבר בעתו מה טוב' [ר"ל דבר של תורה בעתו דהיינו פסח בפסח וכו' שהוא שמחה של מצוה, מה טובה מביא לעולם (מהרש"א בח"א)].

(סנהדרין קא, א)

שמחת יו"ט לכבוד האורח שהוא המועד

תא חזי, בשעתא דישראל לתתא חדאן בהני מועדיא ומשבחין שבחא לקודשא בריך הוא, מסדרין פתורי, מתקני גרמייהו במאני יקר, מלאכי עלאי אמרין מה טיבן דישראל בכך, קודשא בריך הוא אמר אושפיזא עלאה אית לון יומא דא, אמרי ולא דילך הוא וכו', אמר לון וכי ישראל לאו קדש נינהו ואקרון קדש, לון אתחזי לזמנא

אושפיזא דילי, חד מסטרא דילי דהא אינן דבקים בי, וחד מסטרא דקדש דכתיב (ירמיה ב, ג) קדש ישראל לה', הואיל וישראל אקרון קדש אושפיזא דלחון הוא ודאי, בגין דזמינו דהאי אושפיזא מקדש הוא דכתיב מקראי קדש, פתחו כלהו ואמרו (תהלים קמד, טו) אשרי העם שככה לו.

[תרגום: בא וראה, בשעה שישראל שמחים למטה במועדים אלו ומשבחים לקדוש ברוך הוא, ועורכים שלחנותיהם ומתקנים עצמם במלבושי כבוד, המלאכים העליונים שואלים את הקב"ה מה טיבם של ישראל במועדים אלו (כלומר מדוע שמחים הם כ"כ), והקב"ה עונה להם, אורח אחד יש להם היום (והוא המועד, שהוא כאורח הבא מזמן לזמן). שואלים הם, הרי מועד זה שלך הוא, ומה להם לשמוח בו וכו', אומר להם הקב"ה, וכי ישראל אינם קרויים 'קודש', וכיון שקרויים 'קודש' ראוי להם להזמין את האורח שלי (מב' סיבות), אחד - מצדי, שהרי הם דבוקים בי, ואחד - מצד בחינת 'קודש', שהרי כתוב קודש ישראל לה', וא"כ הואיל שהם קרויים קודש האורח שלהם הוא, שהרי הזמנת אורח זה היא מבחינת 'קודש' שנאמר 'מקראי קודש'. ופותחים כולם ואומרים 'אשרי העם שככה לו'].

(זוה"ק ח"ג צד, א)

שמחת יו"ט בקידושין

והשיאנו ד' אלהינו את ברכת מועדיך כו', כבר בארנו בפני' שהוא לשון נשואין, שיהי' הקדושה שורה עמנו מזמן המועד הזה עד מועד הבע"ל ולא יפסוק, כמו קדושי אשה דאי' בגמ' (נדרים כט). האומר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי קדושת הגוף לא פקעה בכדי, וכן מצינו בגמ' תמורה י"א (ע"ב) האומר רגלה של זו עולה כולה עולה, ופליגי בזה ר"מ ור' יוסי ור"ש, אך במקדיש דבר שהנשמה תלוי בו הכל מודים שכולו קדוש, עי' ברמב"ם (מעשה קרבנות פמ"ו).

נראה לרמז בזה, אם האדם הולך בבחינה זו להיות במס"נ, כי רק זה עיקר קדושת בני' כמ"ש (ויקרא כב, לב) ונקדשתי בתוך בני', א"כ כשעושה המצוה באבר אחד ממילא פשטה הקדושה בכל הגוף, והענין בזה כי הנפש הוא חלק אלקי

ממעל אך הגוף הוא מסך המבדיל, וכאשר האדם הולך במס"נ, וכל העומד לשרוף כשרוף דמי (מנחות קב:), אפילו הדבר עודנו בעינו, הוא כמו שאינו כלל בעולם וכתותי מכתת שיעורי' (פוכה לא:), דהגוף, ואז תאיר הנפש בלי שום מסך המבדיל.

וזה דוד המלך ע"ה (תהלים פו, ד) שמח נפש עבדך כי אליך ד' נפשי אשא, כי עיקר שמחת הנפש לחזור למקורו ולשרשו ולהיות בטל במציאות בדביקות העליון, לכן ממילא כאשר עושה המצוה באיזה אבר אחד הוי כמו המקדיש אבר שהנשמה תלוי' בו ופשטא הקדושה בכולא, ולזה אנו מברכין בכל מצוה ומצוה אשר קדשנו במצותיו לשון רבים, אפילו כי עתה אינו עושה רק מצוה אחת הקדושה פשטא בכולא בכל רמ"ח איבריו ושם"ה גידיו, וזה אומרים בכל מצוה כאלו קיימתי' בכל פרטי' ותר"ג מצות התלויים בה כי פשטא הקדושה בכולא וכנ"ל, וזה ג"כ שאנו מתפללים בכל המועדים והשיאנו כו' שיהי' בבחינת נשואין שלא ייפסק הקדושה, כמו קדושי אשה שלא פקעה בכדי, כן יהיה נשאר הרשימו דקדושה כנ"ל.

(תפארת שלמה לשמ"ע)

טעם שלא נזכר שמחה בפסח

אמרתי טעם שלא נזכר שמחה בפסח. כי לכאורה אין צריך כלל לעורר האדם הישראלי לשמחה ביום מקודש לאות בין ה' ובינינו, יום עסק מצוה ושמור מצותיו, היש שמחה גדולה מזה. אך קי"ל (במס' מ"ק ט.) אין שמחה אלא באכילה ושתיה דמשו"ה אכלו ביה"כ בחנוך בהמ"ק, ע"כ הוצרך לצוות שמלבד עשיית המצוה שהיא עונג נפשי ורוחני, עוד ושמחת בחגך היינו באכילה ושתיה שמחת הגוף, אנשים בראוי' להם ונשים בראוי' להם.

וא"כ תינח בשארי יו"ט, אמנם בפסח שמצות החג הוא אכילת פסח מצה ומרור, א"כ אין צריך לעורר על השמחה, כי המצוה היא השמחה שאין למעלה הימנו, דהמצוה היא באכילה גופני' וגם רוחני' שניהם יחד ואין צריך לצוות על השמחה. והנה פסח הוא יו"ט ראשון בשנה וסוכות הוא האחרון, ונצטוינו על שמחת ליל י"ט הראשון של פסח באכילת פסח מצה ומרור, ונצטוינו על ליל

י"ט אחרון של חג כדדרשינן (בסוכה מח.) מוהיית אך שמח לרבות ליל י"ט אחרון, נמצינו למדין שמחה לליל י"ט א' של פסח ולילי אחרון של חג וכל שארי ימים פסח ושבעות וחג הסוכות נתונים בין ב' שמחות הללו, לרבות כולם לשמחה. (חתם סופר)

השמחה על גאולת הנפש

ולכן אמר 'ואפלו כלנו חכמים וכו' כלנו יודעים את התורה ויהיה לנו פתחון פה כי מעשינו הגדילו והגיעו למעלה ממעשי אבותינו, כי גם אם אנחנו בגלות המר הזה עוד לא עזבנו שם ה' אלהינו ועדין בנו חכמים יודעי תורה, ואלו היינו במצריים היינו יוצאים משערי טומאה, בכל זאת 'מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים' דלולא יציאת מצרים איך היינו מגיעים לידיעת התורה והחכמה.

ולפי זה עיקר שמחתנו על גאולת הנפש, אבל דלת העם פחותי הערך שמחים על הגאולה מעבדות לחרות בגאולת הגוף, ואפילו אם היו נשאים במצרים לא איכפת להו, אבל השמח על גאולת הנפש יפליג יותר בשבח הגאולה על היציאה ממצרים ארץ הטמאה עלולה לקבל טומאה, ממה שישמח על פריקת עול העבדות. וזהו שסים וכל המרבה לספר ביציאת 'מצרים' לא בהוצאה מעבדות לחרות 'הרי זה משובח' כי יש בו מדעת קונו לשמוח בשמחה רוחניות על גאולת הנפש על ההוצאה ממצרים אם גם לא היה שם עבדות.

(חתם סופר)

עבדות להשי"ת מביא שמחה

'הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה (ערכין י:). כל עבדות מביא עצבון, שכל עבד מבקש תחבולות לצאת מן העבדות, לבד עבדות הבורא יתברך שמו מביא שמחה. וזה שבחן של בני ישראל שקבלו עבדות ה' בשמחה ורצו אחריו במדבר, וזה עדות שהם באמת עבדי ה', כמו שכתוב (ויקרא כה, נה) 'עבדי הם'. והרי כל איש ישראל מבקש כל מיני עצות ותחבולות לקבל עליו מלכות שמים, הפוך עבד מלך בשר ודם שמבקש עצות לברוח מן העבדות, והם עדים על הבורא יתברך שמו שהוא בלבד לא יאה ולא נאה

המלוכה. לכן בפסח עקר השמחה בקבלת מלכות שמים שזכינו להיות עבדי ה', בני חורין, ויכולין לקבל מלכות שמים בשמחה.

(שפת אמת)

השמחה מחמת רוב אהבה להשי"ת

והתורה הזהירה על השמחה ואמרה (דברים טז, טז) והיית אך שמח, ועניין השמחה הוא מחמת רוב אהבה למקום ברוך הוא עד אין שיעור וערך, הישוער השמחה הזה שצוה אלהינו יתברך שמו לבוא שלש פעמים בשנה לראות פניו היש חיך מתוק מזה, האם יצויר שלא ימצא נפשו ויכמה בשרו, ונפשו ורוחו ונשמתו אליו יאסוף מרוב האהבה והשמחה הלזו.

וביותר במה שצונו ברוב אהבתו (שם פסוק טז) ולא יראה פני ריקם איש כמתנת ידו וגו', הישוער דבר הזה, שצוה העולמים ברוך הוא צונו להוליך דורון ומתנה אליו יתברך בבואנו לראות פניו ביום שמחתו ושמחתנו, הלא ודאי ודאי אם לא היה נאסר מאתו יתברך לאבד עצמו לדעת, היינו מוליכים לו לדורון את נפשותנו ונשמותנו ממש לזכוח אותנו על מזבחנו לעולה ברוב אהבה ושמחה.

(באר מים חיים)

ביו"ט ראוי כל אדם לשמוח בעבודת ה'

והנה כך הוא הסדר, שביום טוב מעצמו על ידי קדושת היום טוב נפתחו שערי האורות והחסדים למעלה, רק שכל אחד על ידי עשיותינו המצות הנאמרים ביום טוב הוא ממשיך החסדים והאורות למטה. כגון בפסח, נפתח שערי החסד. ובשבועות תפארת. ותליא בכוונתינו, אם מכוין הרבה בה וישמח במצות הנאמרים ביום טוב זה מאוד, הוא ממשיך שפע רב לכל העולמות ולכל היכלות ולכל הנשמות ולכל המלאכים.

ויש לו לשמוח הרבה, כיון שבא נשמתו למעלה מכבדין את הנשמה הזאת אשר במעשיה ובכוונתיה הביאה שפע רב מהבורא ברוך הוא לכל העולמות ולכל הנשמות ולכל ההיכלות ולכל המלאכים, ומכבדין אותה, ואומרינ לפניה אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו, הנשמה המכוונת זאת ושמחה במצות השם יתברך הרבה

מביאה שפע ששון ושמחה לכל העולמות ולכל היכלות ולכל הנשמות ולכל המלאכים. ואם חם ושלום ר"ל בהיפך, השפע נתמעט מעט מעט, רק שהאורות והחסדים למעלה נפתחין על ידי האורות יום טוב מעצמו ומיום מתן תורה בעצמו, ואנחנו ממשיכים אותו השפע של פסח דהיינו חסד או השפע ממתן תורה תפארת למטה על ידי עשיותינו המצות.

והרי זה דומה למלך שפתח שערי אוצרות ביום אחד בשנה, ובאותו היום כל הרוצה ליקח מאוצרות המלך את שנפשו חפץ יקח, ואוי לכסיל אשר בזה היום ששערי אוצרות המלך נפתחים ולא פנה אליהם, רק ישן כל היום.

לכן בשבת ויום טוב ראוי כל האדם רק לשמוח בעבודתו ולא בהבלי עולם, רק בעבודת השם יתברך ברוך הוא ישמח כל היום.

(קדושת לוי - קדושות לחנוכה, קדושה שניה)

אופן הנכון לשמחת יו"ט

וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם וגו' על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם וגו' אני ה' אלהיכם, נראה לומר במה שסיים אני ה' אלהיכם כי הדבר הזה מסור ללב ועל זה נאמר (הושע יד, י) צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו וגו' וכמאמר חז"ל (נזיר כג.) משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהן אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה זה שאכלו לשם מצוה נאמר בו צדיקים ילכו בם וזה שאכלו לשם אכילה גסה נאמר בו ופושעים יכשלו בם ופירש רש"י ואחד אכלו לשם אכילה גסה או מחמת תאוה שאכלו ברעבון כו'.

כי ימצא שני בני אדם שמעשיהן שוין במה שנראה לעין זה אוכל ושותה ושמח ביום טוב וזה כמוהו אוכל ושותה וכו' ובלבם רחוקין זה מזה יותר כממזרח למערב, זה אוכל לפני ה' באהבה ובשמחה ובמורא ובושה והכנעה בזה השולחן אשר לפני ה' ושמח מאוד בלבו במה שזיכהו ה' במועדים האלה להיות לרצון לפניו, ולהאיר אז על נשמת ישראל באורו הגדול באהבה ושמחה לקרב ולדבק נשמת ישראל אליו בטובו ובדיבוק עצום, מה שלא נמצא כמוהו בכל ימות השנה, ויש ושמח בתענוג ושמחת שמו יתברך בימים האלה כנודע לחכמי לב, והשני כדומה לו אוכל ושותה

ושמח, ובלבו ישים ערמה למלאות הנאתו בתאוות עולם הזה ושמח על שמצא די אכילתו, וכל אוכל יתאו נפשו, ומשקאות הטובות שנפשו מתאוה להן ומחמדתן. ואדם הרואה לעינים לא יכיר בין שני האלה כי כמעשה זה כן מעשה זה, אך אל אלהים הוא יודע מה שבלבו אם לעקל וכו', ולכך נאמר אני ה' אלהיכם, כי בעת האכילה ושתייה קרוב הדבר מאוד לשכוח בה' מכל וכל ושלא לחשוב באכילתו כי אם לשם הנאתו ותאוותו, על כן אמר הזהר והזהר כי אני ה' המכיר ויודע מה שבעמקי מורשי לבבות בני אדם, ועבד שרבו יודע כל מחשבותיו וכל אשר בלבו תקנה יש לו, ובגלל הדבר הזה צריך כל אחד ואחד מישראל לזכור בה' אלהיו, ולישב לפניו ולשמוח בשמחה של מצוה כאמור.

ועוד נוכל לומר והכל קרוב לדברים האמורים, כי רבים נכשלים בעוונותינו הרבים שאחר אכילתם ושתייתם נתקיים בהם ח"ו (דברים ח, יב) פן תאכל ושבעת ורם לבבך ושכחת וגו' ואומר (שם לא, כ) ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלהים אחרים וגו', ובחגם ימצאו עוון ולשחוק אמרתי מהולל, ובראש בצעם בפיחם ידברו מנבלות הפה ולשון הרע וליצנות ורכילות ושאר דיבורי איסור בדברים אשר לא כדת תורתנו הקדושה, ונהפך להם מיום טוב לאבל ומשמחה ליגון ואנחה, והכל לאשר כתבנו כי קרובים הדברים האלה לבוא עבור מילוי בטנם מאכילה ושתייה דהא יצר הרע לא אשתכח אלא מגו מכילא ומשתיא כמו שאיתא בזוה"ק (תרומה קנד:).

ולזה אמר הכתוב והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני ה' אלהיכם כלומר שה' בטובו יזכור זאת לכם לטובה מה שגם בעת שמחת יום טוב אני ה' אלהיכם, שתצאו מן המכשלה הזאת ולא תתקיים בכם פן תאכל ושבעת וגו' רק (דברים ח, י) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך וגו', וזה הוא הזכרון הטוב שה' זוכר לעמו ביום שמחתכם כמאמר חז"ל (מגילה יב:) שכשישראל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות אבל אומות העולם שאוכלין ושותין אין מתחילין אלא בדברי תיפלות וכו' הללו או מראים מדיות נאות וכו', והקב"ה מזכיר זכות הזה לעמו בעת שמחתם ומתרצה עמם להיות נקרא שמו עליהם, וזה ה' אלהיכם שמיחד שמו להיות נקרא ה' אלהי ישראל ברוך שמו לעולם.

(באר מים חיים)

ולשמחה מה זו עושה

בפסוק (תהלים לו, ח) 'מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיק יחסיון, ויש לדקדק דהוי ליה לומר מה יקר חסדך ה' בשם הוי"ה ברוך הוא שהוא מורה על מדת החסד, ולמה אמר אלהים, וכנוי זה מורה על הדין ולא על החסד, וכמו דאמרו רבותינו ז"ל במסכת ברכות פרק הרואה (נד.) חיב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ויליף לה מקרא (תהלים ג, יא) 'בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר, הרי ש'באלהים אהלל' קאי לברך על הרעה, שאלהים מורה על מדת פרעניות מצד הדין.

אמנם הא גופא צריך טעם, מדצוה להלל דבר ולקבולינהו בשמחה כדאיתא שם בגמרא (ס:) ולשמחה מה זו עושה, אך כשנתבונן שעצם הפרעניות בעולם הזה שמחה גדולה היא למי שמחשב הפסד דבר נגד שכרו, והקב"ה מנקחו מעונותיו בעולם הזה להיות שכרו מושלם בעולם הבא, ואין לך חסד גדול מזה, הרי שמדת פרעניות יותר יש לחשוב למדת חסד ממדה טובה, כי מדה טובה למי שמבעט מחמת רב טובה היא באמת מצד הדין הגמור וכמו שנאמר (דברים ג, י) 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, הרי שמשלם לו רב הטובה בעולם הזה אשר בהשקפה ראשונה נראה שהיא מצד החסד ובאמת היא להאבידו מעולם הבא, והקב"ה מיסר הצדיקים בעולם הזה כדי להצילו מעונש עולם הבא, כי אין צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא, כדי שיקבל ענשו בעולם הזה, כדי להצילו מעונש עולם הבא. ולכן היה קשי השעבוד במצרים ממשיך פ"ו שנים גימטריא אלהים, והיה נראה שזה מצד מדת הדין, אבל היה חסד גדול לפי שידע שאם חס ושלום עוד רגע היו במצרים הרי אנו ובנינו היינו משועבדים ולא היה לנו שום תקון חס ושלום, והקב"ה מהר את הקץ, אך גזרת ועבדום ארבע מאות שנה לא היה אפשר לשנות רק קושי השעבוד היה משלים, הרי שקשי השעבוד מהר את הקץ ואין לך חסד גדול מזה.

וזה רמוז בפסוק (שמות ג, ב) 'וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו ה', הכונה שבפרשה הקודמת התרעם משה 'ומאז באתי אל פרעה וגו' הרע לעם הזה' שהכביד והקשה השעבוד יותר ויותר, והשיבו הקב"ה 'וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני

ה", שמדת הדין של קשי השעבוד זה עצמו רחמים גמורים, שזה גורם מחירות הקין. וזה רמז דוד המלך ע"ה 'מה יקר חסדך אלהים', שהחסד הנמשך מאלהים היינו מדת הדין יקר מאד, לפי שחסד זה הנמשך מזה הוא לחיי העולם הבא הוא יקר הערך להנחיל אוהביו 'יש' גימטריא 'יקר', והפועל היוצא ש'בני ישראל בצל כנפיך יחסיון' שעולם הבא אין בו אכילה ושתיה וצדיקים יושבים ונהנין מזיו השכינה, 'ירוין מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם כי עמך מקור חיים' שהוא שכר עולם הבא.

היוצא מזה שמה שהקב"ה מיסר האדם הוא מדת רחמים, ולכך 'באלהים אהלל דבר' שמברכין על הרעה כשם שמברכין על הטובה, והקב"ה מיסר הצדיקים בעולם הזה והם מוסיפין אהבה וכמו שכתוב 'חסד ומשפט אשירה'.
(אהבת ציון - הנודע ביהודה)

מצות השמחה ביו"ט מדאורייתא

נכנס חסיד אצל רבו, הרה"ק רבי יצחק מנעשכין זצ"ל, ושח בפניו את סיבת עצבנו: החטים השמורות אצלו נחמצו ועל כורחו ייאלץ לאכול בחג הפסח מצות שנאפו מקמח פשוט.

נענה הרבי ואמר: מצה שמורה בדווקא הידור היא, ואילו מצוות השמחה ביום טוב מדאורייתא היא, לכן מוטב לאכול מצה פשוטה בשמחה, מאשר לאכול מצה שמורה בעצבות!

(הרה"ק מנעשכין)

קריאת סדר קרבנות הנשיאים

קרבן אלישמע בן עמיהוד

יום שבת קודש היה ושבעה לחודש ניסן היה. ונשיא אפרים הקריב לשם יעקב שהקדים אותו למנשה, ולשם יוסף שבעבור אהבתו בירכן יעקב כל אותן הברכות. ורמזו בכל פרט מהקרבן לענין אחר בענין יעקב או יוסף (מדרש רבה)

בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמַע בֶּן-עַמִּיהוּד: קָרָבָנוּ
קֶעֱרֶת-כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לְמִנְחָה: כֶּה אֶחָת עֲשֶׂה וְהֵב מִלֵּאָה קִטְרֶת: פֶּר אֶחָד בֶּן-כָּקָר אֵיל
אֶחָד כֶּבֶשׂ-אֶחָד בֶּן-שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח
הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתֻדִּים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי-שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֱלִישָׁמַע בֶּן-עַמִּיהוּד:

ואחר אמירת פרשת הנשיאים יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתֹּאִיר הַיּוֹם בְּחֶסֶדְךָ הַגָּדוֹל עַל גְּשֻׁמְתֵּינוּ
קִדְיָשִׁין דְּמִתְחַדְשִׁין בְּצַפְרִים וּמְצַפְּצִפִּין בְּשִׁבְחִין וּמְצַלָּאִין עַל עַמָּא קִדְיָשָׁא יִשְׂרָאֵל. רְבוּנוּ
שֶׁל עוֹלָם, תְּכַנֵּים וְתַעֲלֵל תְּנַךְ צִיפְרָא קִדְיָשָׁא לְאַתֵּר קִדְיָשָׁא דְאַתְמַר עֲלֵיהּ עֵין לֹא רֵאתָה
אֱלֹהִים זֹלָתָךְ. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁבָּאֵם אֲנִי עֹבְדְךָ מִשְׁבֵּט (אֶפְרַיִם)
שֶׁקֶרְאֵתִי בְּתוֹרָתְךָ פְּרָשָׁה שֶׁל הַנְּשִׂיא הַיּוֹם, אֲזִי יֹאִירוּ נָא עָלַי כָּל נִיצוּצֵין קִדְיָשִׁין וְכָל הָאוֹרוֹת
הַקְדוּשׁוֹת הַכְּלוּלוֹת בְּקִדְשָׁתָּהּ זֶה הַשְּׁבֵט לְהַבִּין וְלְהַשְׁכִּיל
בְּתוֹרָתְךָ וּבִירְאָתְךָ לַעֲשׂוֹת רָצוֹנְךָ כָּל יְמֵי חַיֵּי אֲנִי וְזֵרְעִי וְזֵרְעֵי מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם: